

ระบำบุชิตวิศิษฏศิลป์ : นาฏยประดิษฐ์เพื่อเทอดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี

Nop Buchit Wisit Silapin Dance : The Creative Drama in honour of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn

ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ¹

Pattamawadee Chansuwan¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์ถวายพระพร ชุด “นบบุชิตวิศิษฏศิลป์” โดยการศึกษาจากเอกสารและภาคสนาม ข้อมูลการวิจัยรวบรวมจากการสังเกต สัมภาษณ์ผู้รู้จำนวน 3 คน อาจารย์ผู้สอนนาฏยศิลป์ไทย จำนวน 3 คน ผู้นำเสนอผลงานนาฏยประดิษฐ์ จำนวน 8 คน ผู้บรรเลงดนตรีประกอบ จำนวน 8 คน บุคคลทั่วไป จำนวน 30 คน และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

ที่มาของการแสดงเกิดจากแนวคิดที่จะสร้างสรรค์ผลงาน นาฏยประดิษฐ์ เพื่อถวายพระพรสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นวิศิษฏศิลป์ รูปแบบการรำเป็นระบำหมู่นางล้วน โดยบทร้องบรรยายถึงพระอัจฉริยภาพพระราชกรณียกิจ และแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์ ดนตรีใช้เพลงตามจารีต กระบวนท่ารำเป็นการรำใช้บทที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ลักษณะการแต่งกายเป็นแบบนางใน มีกระบวนการเล่นไหวในการใช้พื้นที่หลายรูปแบบ เช่น ตัวที่ ตัวยู และหน้ากระดาน เป็นต้น

สรุปรูปแบบและกระบวนประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์ถวายพระพรชุด “นบบุชิตวิศิษฏศิลป์” เป็นการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏยศิลป์ที่มีแนวคิดเพื่อเทอดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี โดยการประดิษฐ์ท่ารำขึ้นใหม่ บูรณาการการนำเสนอและจัดวางในรูปแบบใหม่ภายใต้แบบแผนนาฏยศิลป์ไทยจนเกิดเป็นนาฏยประดิษฐ์ถวายพระพรที่งดงาม

คำสำคัญ : วิศิษฏศิลป์, นาฏยประดิษฐ์

Abstract

This research was aimed at investigating and creating the creative drama in honour of HRH princess Maha Chakrisiridhorn entitled “Nop Buchit Wisit Silapin ; The research was conducted through a literary study and a field study. Research data were collected through the observation and interview with 3 key informants, professors of dramatic arts, 8 dramatic arth performers, 8

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Assistant Professor Faculty of Fine and Applied Arts, Mahasarakham University.

musical accompanists, and 30 general informants. Research result was presented by means of a descriptive analysis. The research results have revealed as the following :

The background of this performance originated from a concept of creating a creative drama in honour of HRH princess Maha Chakri Sirindhorn as Her Royal Highness Princess is the great Wisit Silapin. Performing pattern is a feminine group dance. Its lyrics narrate the genius and royal duties of Her Royal Highness Princess and also present a loyalty to the princess. Customary songs are performed as the musical accompaniment. Dancing movements are newly created as a set of dancing movements for communicating all the meanings of lyrics to the audience. The characteristic of costume used for this performance is lady-in-waiting costume. There are many dancing movement formations such as a T-formation, a U-dormation , and a line formation.

In conclusion , the pattern and creative process of the creative drama in honour of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn entitled “Nop Buchit wisit silapin” is originated from a concept of creating a creative drama in honour of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn by creating a new set of dancing movements, integrating its presentation and performance into a new performing pattern under customary Thai dramatic arts, and then it it becomes a fine creative drama for presenting a loyalty to the princess.

Keywords : Wisit Silapin, Creative Drama

บทนำ

ศาสตราจารย์ กิตติศักดิ์ ดร.พลเอกหญิง พลเรือหญิง พลอากาศหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยะชาติ สยามบรมราชกุมารี เป็นพระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชสมภพ เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2498 ณ พระที่นั่งอัมพรสถานพระราชวังดุสิตโดยสมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ (พระอุปัชฌาย์พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) เป็นผู้ถวายนามว่า “สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนราชสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์”

เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2520 ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการสถาปนาพระอิสริยยศกิติ สมเด็จพระเจ้า

ลูกยาเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนราชสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์ เฉลิมพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยะชาติ สยามบรมราชกุมารี” นับเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์แรกที่ทรงดำรงฐานันดรศักดิ์ “สยามบรมราชกุมารี” แห่งพระบรมจักรีวงศ์ (ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล.2544 : 18)

พระองค์มีพระปรีชาสามารถในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอักษรศาสตร์และดนตรีไทย ซึ่งพระองค์ได้นำมาใช้ในการอนุรักษ์ส่งเสริมและการให้อุปถัมภ์ในด้านศิลปวัฒนธรรมของประเทศ จากพระราชกรณียกิจในด้านศิลปวัฒนธรรมนี้ พระองค์จึงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายพระสมัญญาว่า “เอกอัครราชูปถัมภก มรดกวัฒนธรรมไทย” และ “วิศิษฏศิลปิน” นอกจากพระองค์ยังทรงประกอบพระราชกรณียกิจในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา การพัฒนาสังคม โดยทรงมีโครงการในพระราชดำริ ส่วนพระองค์หลายโครงการ ซึ่งโครงการในระยะเริ่มต้นนั้น มุ่งเน้นทางด้านการศึกษาและการขาดสาร

อาหารของเด็กในท้องถิ่นทุรกันดาร และพัฒนามาสู่การให้ความสำคัญทางด้านการศึกษา เพื่อการพัฒนาพระราชกรณียกิจ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2556 : 42)

จากการที่พระองค์ทรงเป็น “วิศิษฏศิลปิน” ที่ทรงปรีชาสามารถในศิลปะหลายสาขา รวมทั้งทรงมีคุณูปการต่อเหล่าศิลปินและศิลปินวัฒนธรรมของชาติ คณะรัฐมนตรีซึ่งมี ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้มีมติให้ วันที่ 2 เมษายน ซึ่งเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระองค์เป็น “วันอนุรักษ์มรดกไทย” เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติที่พระองค์ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจในด้านการอนุรักษ์มรดกของชาติในสาขาต่างๆเป็นจำนวนมาก และในวันที่ 2 เมษายน 2558 เป็นปีที่พระองค์ทรงมีพระชันษาครบ 60 ปี ในฐานะที่คณะศิลปกรรมศาสตร์เป็นหน่วยงานที่ทำการศึกษาค้นคว้าทางด้านศิลปวัฒนธรรม และในฐานะพสกนิกรชาวไทยที่สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ จึงควรแสดงออกถึงความจงรักภักดีโดยการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ถวายพระพรเพื่อเป็นการเทอดพระเกียรติพระองค์ท่าน และยังเป็นการบูรณาการสร้างสรรค์องค์ความรู้ทางด้านนาฏยศิลป์ให้เกิดเป็นผลงานอย่างเป็นรูปธรรม และเผยแพร่สู่สาธารณชนได้อย่างงดงามมีสุนทรีย์ภาพอีกด้วย

ความมุ่งหมายในการวิจัย

เพื่อศึกษาและประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์ถวายพระพรโดยการกำหนดแนวคิด ออกแบบการแสดง ประดิษฐ์ท่ารำ บรรจุนดนตรีและบทร้อง ตลอดจนออกแบบเครื่องแต่งกาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดทฤษฎีทางศิลปะการแสดงและองค์ประกอบศิลป์ของเดนิ

สา เปเยส ในการสร้างนาฏยประดิษฐ์ โดยการประดิษฐ์ท่ารำ ดนตรี บทร้อง และการออกแบบเครื่องแต่งกาย

วิธีการศึกษา

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการศึกษา 4 วิธี ประเภทแรกคือ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องด้านพระราชกรณียกิจของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ประเภทที่สอง ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏยศิลป์ไทย และเครื่องแต่งกาย ประการที่สาม ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมสังเกตการแสดง ประการสุดท้าย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลและตรวจสอบเนื้อหาด้วยวิธีการวิเคราะห์

ผลการศึกษา

ผลการศึกษา ะบำนบบุชิตวิศิษฏศิลปิน : นาฏยประดิษฐ์เพื่อเทอดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. ที่มาของการแสดง

เป็นการแสดงที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของการรำถวายพระพรเพื่อถวายความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ผู้เปรียบตั้งผู้อุปถัมภ์เหล่าศิลปินของชาติ

2. ดนตรี

วงดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงประกอบรำถวายพระพร ชุด นบบุชิตวิศิษฏศิลปิน ใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้า ซึ่งประกอบด้วย ปี่ใน ระนาดเอก (ใช้ไม้แวมตี) ฉิ่งวงใหญ่ ตะโพน กลองทัด และฉิ่ง

ภาพประกอบ 1 วงปี่พาทย์เครื่องห้า
ที่มา : ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ

3. เพลงที่ใช้ในการแสดง

นาฏยประดิษฐ์ถวายพระพร ชุด นาฏยประดิษฐ์ศิลปะการสร้างสรรค์ทำรำขึ้นตามแนวคิดที่จะเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสที่พระองค์ครบรอบ 60 พรรษา โดยสื่อสารทำรำประกอบบทร้องและดนตรี ดังนี้

1. เพลงพญาสี่เส้า (บรรเลง) ใช้ส่งตัวผู้แสดงออก
2. เพลงพญาสี่เส้า (ร้อง) ใช้บรรยายถึงพระอัจฉริยภาพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
3. เพลงฝรั่งควง ใช้บรรยายถึงความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
4. เพลงหน้าพาทย์ชำนานู ใช้แสดงถึงการอำนวยการอวยพร

บทร้องระบำนาฏยประดิษฐ์ศิลปะ

-ร้องเพลงพญาสี่เส้า-

อาศิรวาทบาทบุบงส์องค์เจ้าฟ้า

พระเทพรัตนราชสุดาสง่าศิลป์

พระทรงเป็นวิศิษฏศิลป์

สร้างโสภณศิลป์วัฒนธรรม

พระเกริกเกียรติยิ่งยศปรากฏก้อง

ตุจรรรลงอันวิไลแสนเลิศล้ำ

อัจฉริยภาพเพียบพร้อมทรงน้อมนำ

เอากองค้บุบงส์งานศิลป์ไทย

-ร้องเพลงฝรั่งควง-

บังคมคัลวันทนาเหนือเกศี

นางนารีเจิดจรัสนิรันดศัย

น้อมเกล้าสดุดีศรีฟ้าไล

ร้อยรวมใจจงรักความภักดี

องค์วิศิษฏศิลป์ปิ่นสยาม

ระบือนามเอกลักษณ์เชิดศักดิ์ศรี

ระบือแคว้นแดนฟ้าจบธานี

พระบารมีไพศาลกาลนิรันดร์

-ปี่พาทย์บรรเลงเพลงชำนานู-

4. ผู้แสดง

การแสดงชุดนี้เป็นการรำหมู่แบบระบำ จึงใช้ผู้แสดงเป็นตัวนางทั้งหมดและใช้กระบวนท่าลีลาเฉพาะของนางที่อ่อนหวาน นุ่มนวล

5. การแต่งกาย

การแต่งกายของนาฏยประดิษฐ์เพื่อเทิดพระเกียรติชุดนี้เป็นแบบนางในโดยเน้นสีของเครื่องแต่งกายจากสีประจำพระองค์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้แก่ สีม่วง ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 เครื่องแต่งกายระบำบ้านบูนชิตวิ
ศิษฏศิลป์
ที่มา : ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ

ภาพประกอบ 3 ระบำบ้านบูนชิตวิศิษฏศิลป์
ที่มา : ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ

ภาพประกอบ 4 ระบำบ้านบูนชิตวิศิษฏศิลป์
ที่มา : ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ

6. การออกแบบกระบวนทำรำ

ใช้วิธีการนำท่าดั้งเดิมในละครรำแบบหลวง มาบรรจุลงในบทร้องและเพลงหน้าพาทย์ ทำได้ จำแนกออกแบบได้ 2 แนวทาง คือ

1. การรำตีบทหรือใช้บท
2. การรำประกอบทำนองเพลง

ทำรำที่คัดเลือกมานั้นได้ปรับขยาย และ ตกแต่งทำรำแต่ละท่าให้มีลีลา ทิศทาง การแปรแถว ที่ซับซ้อน และหลากหลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความ กลมกลืน และสร้างสุนทรีรสให้แก่ผู้ชม

สรุป

ระบำบ้านบูนชิตวิศิษฏศิลป์ : นาฎยประดิษฐ์ เพื่อเทอดพระเกียรติสมเด็จพระรัตนราชสุตา สยามบรมราชกุมารี ด้วยพระองค์เป็นอุปถัมภ์ภัก ของเหล่าศิลปินในฐานะนาฎยศิลป์ จึงถวายความ จงรักภักดีด้วยบทร้องและกระบวนทำรำที่วิจิตร ดงงาม

อภิปรายผล

ระบำบ้านบูนชิตวิศิษฏศิลป์ : นาฎยประดิษฐ์ เพื่อเทอดพระเกียรติสมเด็จพระรัตนราชสุตา สยามบรมราชกุมารี ในกระบวนประกอบสร้าง บทเพลงมีความสำคัญ เพราะต้องสื่อความหมาย และตีบทด้วยภาษานาฎยศิลป์ได้อย่างชัดเจนและ ดงงามด้วยหลักการของการเคลื่อนไหวที่สมดุล เชื่อมโยง และสัมพันธ์กันทุกวรรค ทุกคำร้อง โดยเฉพาะบทเพลงถวายพระพรจะเป็นคำที่ค่อนข้าง วิจิตรงดงาม ที่แสดงถึงความจงรักภักดีต่อเบื้องพระ ยุคคลบาท กระบวนทำรำจึงต้องประณีตและดงงาม สอดคล้องกับบท จึงจะทำให้เกิดสุนทรียภาพ สอดคล้องกับ สมพิศ สุทธิวัฒน์ (2539 : 184) ได้ อธิบายว่า เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงยังคงยึดถือ ตามแบบกรมศิลปากรแต่มีส่วนแตกต่าง คือ การ บรรจุเนื้อร้อง ลงในทำนองเพลง ซึ่งจุดนี้เป็นสิ่งที่

ดึงดูดใจผู้ชมให้มีความรู้สึกและอารมณ์คล้อยตามไปด้วย

รูปแบบและกระบวนการประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์ถวายพระพร ชุด “นบพุทธิคดีศึกษาศิลปิน” เป็นการสร้างสรรค์รูปแบบกระบวนการรำ โดยการประดิษฐ์ท่ารำขึ้นใหม่ บูรณาการเครื่องแต่งกาย และจัดวางรูปแบบการแสดงใหม่ภายใต้แบบแผนนาฏยศิลป์ไทย สอดคล้องกับ สวภา เวชสุรกีร์ (2547 : 51) ที่อธิบายว่า นาฏยประดิษฐ์ หมายถึง การคิด การออกแบบ และการสร้างสรรค์แนวคิด รูปแบบและกลวิธีที่ครอบคลุม ปรัชญา เนื้อหา ความหมายของท่ารำ

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏยศิลป์นั้นสามารถผสมผสานบูรณาการขนบจารีตดั้งเดิม โดยการจัดวาง นำเสนอในรูปแบบใหม่ให้เกิดความแตกต่างจะน่าชมยิ่งขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้หลักของความลงตัว จึงเกิดสุนทรียภาพ

2. งานสร้างสรรค์เป็นผลผลิตที่แปลกใหม่ที่มีค่าต่อสังคมและวัฒนธรรม จึงควรสนับสนุนและเปิดพื้นที่ เพื่อการแสดงออก จะทำให้เกิดแนวคิดรูปแบบในการแสดงที่หลากหลายมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก งบประมาณรายได้ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2558 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ มา ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล. (2544). *เทพรัตนบรรณศิลป์ : พระอัจฉริยภาพด้านการประพันธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*. กรุงเทพฯ : บริษัทนานมีบุ๊คส์ จำกัด.
- สวภา เวชสุรกีร์. (2537). *หลักนาฏยประดิษฐ์ของท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพิศ สุทธิวัฒน์. (2539). *ผู้ชนะสิบทิศ : ละครพันทางของเสวี หวังในธรรม*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2556). *เอกลักษณ์ไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สัมภาษณ์

- นพรัตน์ หวังในธรรม. ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2558.
- สุพรรณิ เหลือบุญชู. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านดุริยางคศิลป์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2558.
- ศิริเพ็ญ อัดไพบูลย์. ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2558.